

De route begint het VVV-kantoor Epe, Pastoor Somstraat 6.
Er is daar parkeergelegenheid, en horeca in de nabijheid.

De tocht is zo'n 28 km lang.

De nummering in de tekst verwijst naar de genummerde locaties op de routekaart.

RD = rechtdoor R = naar rechts L = naar links

De in de tekst genoemde straatnamen worden ter plekke niet altijd met een bord aangegeven.

Door weersomstandigheden en/of werkzaamheden kunnen korte delen van de route soms lastiger begaanbaar zijn.

Deze route wordt u aangeboden door Fietzersbond Epe.
De smaak te pakken? Kijk voor meer routes op www.epe.fietzersbond.nl

ROUTEBESCHRIJVING

Komend vanuit van VVV-kantoor – L (Pastoor Somstraat)

Vorrangsweg (Hoofdstraat) oversteken naar parkeerterrein (St. Martinusplein)

Tegenover ingang AH – L

Aan het eind - RD, het parkje in, en vrijwel meteen – R

[1] Het Dr. Loeffpark achter het Eper gemeentehuis was ooit de parkachtige achtertuin van de villa van de dorpsarts, dr. P. Loeff. Op de plek van de dokterswoning staat het nieuwe appartementencomplex.

Einde klinkerpad – L

Vorrangsweg oversteken naar de Slathstraat

Aan het einde van de weg – L (Brinkgreneweg)

Vorrangsweg oversteken naar Rozenhoflaan

Einde weg – L (Kortenkampweg)

In de bocht – RD naar het verhoogde fietspad, daar – R

[2] Het fietspad volgt het voormalige spoorwegtracé van Hattemerbroek naar Het Loo. Het 'Baronnenlijntje' dankt zijn naam aan de adellijke financiers die bijdroegen in de aanleg (1887) ervan. De spoorbaan was aanvankelijk aanzienlijk minder groen omzoomd dan nu, want door vonken uit de stoomlocomotief zou de begroeiing in brand kunnen raken. Omstreeks 1970 reed hier de laatste goederentrein; vanaf 1950 was er al geen personenvervoer meer.

Op de kruising knooppunt 61– L betonfietspad (Bijsterbosweg)

[3] Na ca. 500 m. kruis je een oude wal. Links ligt de oorspronkelijke, 150 jaar oude wal, rechts de reconstructie ervan. De combinatie greppel en wal hield niet alleen het wild tegen, maar ook de schapen als de kuddes terugkeerden van de heide. Binnen de wal lag (en ligt nu weer) een perceel akkermaalshout. Het jonge hout van de eiken werd om de ca. tien jaar gekapt, waarna de stammetje door kloppen van hun schors werden ontdaan: het eekschillen. De schors werd gebruikt in de leerlooierij.

Betonfietspad volgen in de bocht naar – R (Belvédèreweg)

Wildrooster over en betonpad volgen in bocht naar – L

[4] Links en rechts van het fietspad liggen enkele grafheuvels. Het zijn de graven van bewoners die hier 3000 jaar geleden boerden. In de nabije omgeving zijn sporen van hun akkertjes en een prehistorische weg gevonden.

Op kruising betonfietspaden – RD, langs de heuvelrij

[5] *De heuvelrug Renderklippen bestaat uit zgn. stuifduinen, opgestoven in de laatste ijstijd. In Nederland heerste toen een toendraklimaat, een barre periode met nauwelijks plantengroei. In hevige zandstormen werden duinen opgeworpen die aaneengroeiden tot een heuvelrij.*

Tweede pad (de trap niet meegerekend) – L, halfverhard (gelig) fietspad.

[6] *Rechts ligt de schaapskooi van de kudde Epe-Heerde. Zulke schaapskooien stonden er begin vorige eeuw veel aan de rand van de buurschappen. Van daaruit trokken de kuddes naar 'het veld', de uitgestrekte heideterreinen, waarvan het heidegebied Renderklippen maar een heel klein restant is. Heide kan alleen bestaan bij regelmatige begrazing, maaien of plaggen. Bij de schaapskooi ligt, behalve een schuur, het gebouwtje 't Spiekertje, een bescheiden infocentrum en uitzichtpunt.*

Fietspad loopt tussen en langs heideterrein. Na de heide in het bos aan de rechterzijde ligt het Pluizenmeer. Bij richtingbord Pluizenmeer kun je even een kijkje nemen.

[7] *Het Pluizenmeer is een ven dat het moet hebben van regenwater. Het water sijpelt niet weg in de bodem doordat daar een ondoordringbare oerlaag ligt. De pluizen, die het ven zijn naam gaven, waren van het wollegras dat er groeide.*

Na het verwijsbord Pluizenmeer op de kruising van bospaden het halfverharde fietspad volgen naar – R

Bij kruising met betonpad – L

Op de driesprong van de fietspaden, bij knooppunt 87 – RD

[8] *Je fietst hier door De Dellen, een landgoed dat meer dan 200 jaar geleden werd gesticht door de Hattemse patriot Daendels. Hij wilde van De Dellen (= de laagtes, tussen de Renderklippen en de Woldberg) een landbouwenclave te midden van de heidevelden maken. Dat werd een mislukking.*

[9] *Een latere eigenaar, de beroemde weerkundige Buys Ballot, maakte van De Dellen een landgoed, met bebossing en fraaie lanen. Zijn zoon, die het landgoed erfde, liet zich in De Dellen begraven. Je vindt het graf door op de driesprong rechts te gaan, dan de eerste zandweg links en bij het tweede blauwe paaltje rechts. Daarna terug naar bord 87 om de route te vervolgen.*

Fietspad volgen tot verharde weg (Dellenweg), daar schuin naar links oversteken naar het betonfietspad (Koekenbergweg)

Op de kruising bij bank en paddenstoel 22494 – R, halfverhard fietspad langs palenrij

[10] *Je fietst hier langs de Ossenweg naar restaurant De Ossenstal, dat ruim honderd jaar geleden daadwerkelijk een ossenstal was. Toen kort na 1900 hier aan de ontginning van het uitgestrekte heidegebied werd begonnen, werden ossen en paarden gebruikt om voor de ploeg te zetten. Met een paard kon je nog wel dagelijks heen en terug naar het dorp, met een os schoot dat niet op. Voor de ossen werd daarom in de kern van het ontginningsgebied een stal gebouwd. Toen het opgroeiende bos recreatieve waarde kreeg, werd de verlaten veeschuur benut als theeschenkerij en later vervangen door een pannenkoekenhuis (dat naam maakte met zijn specifieke Ossenstal-pannenkoek). Nadat een brand dat karakteristieke gebouw verwoestte, werd het huidige restaurant in 2003 geopend.*

Vóór de Ossenstal – L, betonfietspad (Zeuvenbargweg)

Op kruising bij knooppunt 96 – R, betonfietspad (Koekenbergweg)

Eerstvolgende kruising (met rechts een bankje) – schuin L, halfverhard fietspad

[11] *Fietspaden als deze, ook wel slingerpaadjes genoemd, werden omstreeks het midden vorige eeuw aangelegd om de vakantieganger wat extra's te bieden. Vanaf begin 1900 profileerde Epe zich al als vakantiedorp en het toerisme was inmiddels op gang gekomen. Om de 'pensiongasten', zoals de toeristen honderd jaar geleden werden genoemd, optimaal de boslucht te laten opsnuiven, werden aantrekkelijke fietspaden aangelegd, langs zandwegen of slingerend door de bospercelen.*

Op Y-splitsing links aanhouden, wildrooster over en fietspad blijven volgen tot de vogelrinkbak, daar – R

Op de tweede kruising, bij bankje – schuin RD, fietspad

Einde fietspad – R (Officiersweg)

Eerste weg – L (Dorperveldweg)

Eerste weg – R (Jagtlustweg)

Eerste weg – L (Koekenbergweg)

Eerste verharde weg – R (parallelweg Tongerenseweg)

Als je zin hebt, maak dan even een wandeling (fietsen is hier lastig) naar een oude leemkuil en enkele grafheuvels. Daarvoor ga je even voorbij de boerderij met huisnummer 210-212 rechts een houten klaphek door.

[12] *Het bospad voert je naar de leemkuil van landgoed Tongeren. Hier haalden de boeren van buurschap Tongeren hun leem, om te benutten als bouw materiaal voor de muren en vloeren van boerderij en schuren, of voor het belemen van hun akkers, toen kunstmest nog niet bestond.*

[13] *Wandel langs de vijver, volg het pad in de bocht naar links en ga voorbij de vijver naar rechts, tot de grafheuvels. Een bordje geeft informatie.*

Volg dezelfde weg terug naar je fiets.

Vervolg de parallelweg tot de rotonde. Steek twee voorrangswegen over en ga daarna – R (Le Chevalierlaan)

[14] *Landgoed Tongeren is ontstaan uit een oude buurschap. Al kort na 1600 begint Thoenis Warners, die een boerderij in Tongeren bezit, aan het verwerven van meer grond en erven in de buurschap. Zijn nazaten –onder wie burgemeesters, wetenschappers en kooplieden– blijven dat doen. Zij wonen niet in Tongeren, maar hebben er wel een herenhuis (het Oude Huis, huisnr. 3) waar de families hun zomervakanties doorbrengen. Zij geven Tongeren het karakter van landgoed, met een landhuis, pachtboerderijen, bossen, lanen en parkaanleg.*

[15] *Tongeren had zelfs een eigen schooltje. De monumentale boomgroep van drie dikke beuken bij de voormalige school is in 2009 verkozen tot de mooiste boom/boomgroep van de gemeente Epe.*

Na de voormalige school, in de bocht – RD, betonfietspad (Van Manenspad)

Op driesprong bij de bank, aan de rand van de hei – L (Tepelbergweg)

Einde pad – L, fietspad (Boerweg)

[16] *Geniet, voor je linksaf slaat, even van het mooie uitzicht over het Wisselse Veen. In veengebied kon vroeger turf worden gestoken dat als brandstof diende; de drogere delen konden worden beweide en gehooide. Door landbouwkundig gebruik vanaf het begin van de vorige eeuw verloor het Wisselse Veen zijn oorspronkelijke rijke natuurwaarden. Geldersch Landschap en Kasteelen maakte er in 1995 en 2013/2014 dankzij forse ingrepen weer natuurgebied van. Tientallen hectaren weidegrond werden daarvoor afgeplagd. Zie ook het informatiebord.*

Einde fietspad – R (Veenweg)

Geasfalteerde weg volgen in de bocht naar – L

Eerste weg – R (Woesterbergweg)

Fietspad volgen tot knooppunt 65, daar – L

Na huisnr. 35 – L (Grensweg)

[17] *Tegenover huisnummer 6 staat een vierroedige hooiberg, die is uitgebouwd tot schuurberg. Zo zie je ze niet veel meer.*

Na de hooiberg – L (blijft Grensweg)

Einde weg – R (Papenstraat)

[18] *Rechts en vooral links zie je dat het landschap wat hoger ligt. Het zijn oude enkgronden. Een enk (links ligt de grote Wisselse Enk) werd in de loop der eeuwen gestaag opgehoogd door het opbrengen van een mix van schapenmest en heideplag. De schapen, die destijds onder de hoede van een herder over de heidevelden zwierven, keerden aan het einde van de dag terug en overnachtten in schaapskooien. Schapenkeutels en heideplaggen die als strooisel werden gebruikt, vormden samen een mengsel waarmee de akkers werden bemest. Elk jaar een dun laagje, maar als je dat maar eeuwenlang volhoudt, wordt het uiteindelijk een dik pakket. De enk werd vroeger gebruikt voor akkerbouw; nu is het overwegend weidegrond.*

Einde weg – L (wordt na ca. 50 m. Kerkstraat)

Na de bocht – R, tunneltje door (Molenpad)

[19] De woonwijk waar je nu door rijdt, heet Burgerenk, genoemd naar weer zo'n enk, waarop de wijk werd gebouwd. Je ziet de weg licht stijgen en weer dalen.

Net voor de voorrangsweg – R, fietspad

Einde fietspad – L (Gagelstraat) en meteen – R (Beekstraat)

Bij de voorrangsweg – R aanhouden (blijft Beekstraat)

Als de weg naar rechts draait de voorrangsweg oversteken – RD (blijft Beekstraat)

[20] Je fiets achter de Grote Kerk langs, het oudste bouwwerk van Epe. De Grote Kerk was omstreeks 1125 nog maar een bescheiden stenen kerkje, waarschijnlijk gebouwd op de plek waar mogelijk al 250 jaar eerder een houten kapel stond. Verondersteld wordt dat die houten kapel, symbool van het vroegste christendom, werd opgetrokken op een rituele plek van nog weer vroegere religies, waarvan onder andere de grafheuvels getuigen. De kerk ligt precies op zo'n grafheuvellijn.

Het eerste stenen kerkje werd diverse malen uitgebreid tot wat de dorpskerk nu is. Binnen zijn nog prachtige muur- en plafondschilderingen met o.a. een 'Groene Man', een in bladeren gehulde kop van een bosgod, een niet ongebruikelijk symbool in kerken in de Middeleeuwen. De kerk is regelmatig geopend voor bezichtiging (ingang andere zijde); vrijwilligers vertellen bijzonderheden. Aan de andere zijde van de kerk staat ook een informatiebord over de grafheuvellijn.

Na de kerk – L (Willem Tellstraat) en na overgang tot asfaltweg – direct R (Pastoor Somstraat)

De route eindigt weer bij het VVV-kantoor.66

